

Μια ψυχολογική προσέγγιση της κώφωσης.

Η έλλειψη ακοής είναι μόνο ένα χαρακτηριστικό του κωφού ατόμου. Ιδιαίτερα αν η λέξη κωφός εξεταστεί μέσα από το πρίσμα της κουλτούρας, η ακοή είναι το λιγότερο σημαντικό κριτήριο για να υποδηλώσει συμμετοχή στην κοινότητα των κωφών. Πολλά άτομα που χαρακτηρίζονται ως ακούοντα ή βαρήκοα από ιατρικής απόψεως, αυτοχαρακτηρίζονται ως κωφά, με την έννοια ότι νιώθουν πως ανήκουν στην κοινότητα των κωφών. Παρομοίως, ένα άτομο που υιοθετεί την ταυτότητα του κωφού μπορεί να διαθέτει καλύτερη ακοή από κάποιον που υιοθετεί την ταυτότητα του ακούοντα ή βαρήκοου. Στις περιπτώσεις αυτές ο όρος κωφός είναι περισσότερο μια δήλωση προσωπικής ταυτότητας απ' ό,τι μια εξήγηση της ακουστικής ικανότητας.

Για τον παραπάνω λόγο, οι κωφοί δεν θεωρούν ότι η κώφωση είναι μια αναπηρία, αλλά ένα πλεονέκτημα. Είναι ένας τρόπος να βλέπεις τον κόσμο. Οι περισσότεροι κωφοί βλέπουν την κώφωση ως το 'νορμάλ' και επομένως δεν θεωρούν ότι η ακοή είναι κάτι που τους λείπει, ακόμα και αν η πλειοψηφία των ανθρώπων τη διαθέτει. Ορίζουν τους εαυτούς τους με βάση το ποιο είναι και όχι το ποιο δεν είναι. Θεωρούν αυτό που είναι ένα θετικό στοιχείο, διότι είναι στενά συνδεδεμένο με την κουλτούρα τους.

Ένα παράδειγμα του πόσο η κώφωση αντιμετωπίζεται ως ένα θετικό χαρακτηριστικό αποτελούν οι κωφοί γονείς που επιθυμούν τα παιδιά τους να γεννηθούν κωφά. Αυτό ίσως να είναι δύσκολο να γίνει κατανοητό από τους ακούοντες, αλλά υπάρχει εξήγηση όταν κάποιος σκεφτεί πόσο δύσκολο είναι για ακούοντες γονείς να μεγαλώσουν κωφά παιδιά: το ίδιο δύσκολο είναι και για τους κωφούς γονείς να μεγαλώσουν ακούοντα παιδιά. Και οι ακούοντες αλλά και οι κωφοί γονείς που έχουν παιδιά ανόμοια με αυτούς κατανοούν πόσο πιο εύκολη είναι η ζωή όταν μπορούν να καταλάβουν πλήρως τις ανάγκες των παιδιών τους και να επικοινωνήσουν μαζί τους. Όπως και οι ακούοντες γονείς αναζητούν βοήθεια στο μέγιστο και την εκπαίδευση των κωφών παιδιών τους, έτσι και οι κωφοί γονείς πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα ακούοντα παιδιά τους, των οποίων η μητρική γλώσσα ίσως είναι η νοηματική, εκτίθενται στον κόσμο των ακουόντων και στην κουλτούρα τους. Οι κωφοί γονείς γνωρίζουν από πρώτο χέρι ότι τα κωφά άτομα μπορούν να έχουν παραγωγικές και ικανοποιητικές ζωές.

Τα άτομα που θεωρούν την κώφωση ως μια αναπηρία ίσως να αντιμετωπιστούν με εχθρότητα από τα άτομα της κοινότητας των κωφών. Αυτή η εχθρότητα ίσως να αποτελεί μια αντίδραση στην εχθρότητα που πολλοί κωφοί αντιμετωπίζουν στη διάρκεια της ζωής τους.

Ακούοντα άτομα μπορούν και όντως συμμετάσχουν στην κοινότητα των κωφών.

Παραδείγματος χάριν, ακούοντα παιδιά κωφών γονέων γίνονται πλήρως αποδεκτά, όπως και κάθε άνθρωπος που εκτιμά τις αξίες, την ιστορία και την περηφάνια των κωφών ατόμων.

Αποδεκτοί γίνονται επίσης οι διερμηνείς της νοηματικής γλώσσας, οικογενειακά μέλη, και επαγγελματίες στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα που βοηθούν τα κωφά άτομα.

Όπως κάθε κοινότητα που έχει τη δική της κουλτούρα, υπάρχει ένα σύνολο κοινών εμπειριών, στάσεων και αξιών που στοχεύει στο να φέρνει κοντά τα μέλη της κοινότητας των κωφών ενώ ταυτοχρόνως απομακρύνει άλλα άτομα από το να εισχωρήσουν στον πυρήνα της. Για να συμπεριληφθεί κανείς στην κοινότητα των κωφών πρέπει να διαθέτει τα ακόλουθα 'προσόντα':

- Να κατέχει τη νοηματική γλώσσα και μια θετική στάση προς αυτήν. Η ΝΓ είναι το πιο κεντρικό στοιχείο στην κουλτούρα των κωφών και χαίρει βαθιάς εκτίμησης. Η γλώσσα είναι συχνά ένα κεντρικό και απαιτούμενο συστατικό σε μια κουλτούρα. Στις κουλτούρες των ακουόντων οι αλλοδαποί αναμένεται να μάθουν τη γλώσσα της χώρας στην οποία διαμένουν για να ενταχθούν με επιτυχία μέσα στη κουλτούρα της. Η χρήση της γλώσσας που χρησιμοποιεί η πλειοψηφία είναι επιθυμητή, αλλά η τεράστια δυσκολία της απόκτησης προφορικού λόγου από τους κωφούς αντιμετωπίστηκε με τη δημιουργία νοηματικών γλωσσών που είναι σε πλήρη αρμονία με το έθνος του οποίου πολίτες είναι οι εκάστοτε κωφοί και μέσα στις οποίες ενσωματώνονται τόσο η κουλτούρα του έθνους όσο και η κουλτούρα της κοινότητας των κωφών.

- Γνώση και σεβασμός της κουλτούρας και των αξιών της κοινότητας των κωφών. Παραδείγματος χάριν, η κοινότητα των κωφών χρησιμοποιεί συμπεριφορές που αποσκοπούν στο να τραβήξουν την προσοχή κάποιου: το κούνημα του χεριού ή η δημιουργία δόνησης με κάποιο αντικείμενο, το να δείχνεις κάποιον δε θεωρείται αναγκαστικά αγένεια. Απευθείας οπτική επαφή είναι επιθυμητή για να βοηθήσει την κατανόηση.
- Προσαρμογή στην κώφωση. Η κώφωση παρουσιάζει τόσο μειονεκτήματα όσο και πλεονεκτήματα στην επικοινωνία των κωφών με τον κόσμο που τους περιβάλλει. Ενώ κάποιος δεν μπορεί να τραβήξει την προσοχή ενός κωφού με το να φωνάζει το όνομά του, οι κωφοί μπορούν να επικοινωνούν άνετα σε μέρη όπου ο δυνατός θόρυβος καθιστά την επικοινωνία αδύνατη. Δυο κωφοί μπορούν να επικοινωνήσουν διαμέσου ενός κλειστού παραθύρου ή ενός χώρου τόσο μεγάλου που ο ήχος δε θα ταξίδευε, αρκεί να μπορεί ο ένας να βλέπει τον άλλο.
- Πολλοί κωφοί δε θεωρούν τους εαυτούς τους 'ανάπηρους'. Ένας ακούων ίσως να μη μπορεί να κατανοήσει γιατί κάποιοι κωφοί δε βιώνουν ένα αίσθημα απώλειας λόγω της ανικανότητας τους να ακούσουν. Μιας και η αντίληψη του ήχου είναι μια αίσθηση που ορισμένοι κωφοί ποτέ δεν είχαν, είναι πιθανόν να μην υπάρχει το αίσθημα της απώλειας ή άλλων συναισθημάτων λόγω αυτής της ανικανότητας.

Στο μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας οι κωφοί έπρεπε να προσαρμόζονται στην κουλτούρα των ακουόντων ή να κρύβονται. Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, η ύπαρξη της κουλτούρας των κωφών έχει αναγνωριστεί σε μεγάλο βαθμό. Το 1988 οι μαθητές του πανεπιστημίου Gallaudet, μέσα στα πλαίσια του κινήματος ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πίεσαν για την εκλογή του πρώτου κωφού προέδρου. Στη Μεγάλη Βρετανία το Dorothy Miles Cultural Centre φέρνει πιο κοντά ακούοντες και κωφούς μέσω κοινωνικών, πολιτισμικών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, προσφέροντας επίσης μαθήματα Αγγλικής Νοηματικής Γλώσσας.

Αντίδραση των γονέων στην κώφωση του παιδιού τους:

- 1) το πρώτο στάδιο είναι η άρνηση
- 2) το δεύτερο ο θυμός
- 3) το τρίτο η αποδοχή σε συνδυασμό όμως με θυμό, απογοήτευση και λύπη
- 4) το τέταρτο και τελευταίο, η ολοκληρωτική αποδοχή.

Σε κάποιο στάδιο της παιδικής ηλικίας, το κωφό παιδί έχει συνήθως την απορία αν ο γονέας αγαπάει το ίδιο αλλά και την κώφωσή του. Κάποιοι γονείς απαντούν ότι το αγαπούν αλλά θα εύχονταν να μην ήταν κωφό. Δεν υπάρχει τίποτα πιο σημαντικό στη ζωή κάθε παιδιού από την ολοκληρωτική και άνευ όρων αποδοχή από τους γονείς του. Το να μην αγαπάμε ένα χαρακτηριστικό του παιδιού όπως η κώφωση, μοιάζει με ένα περιορισμένο είδος αγάπης.

Αν η κώφωση εμφανιστεί μετά την απόκτηση της γλώσσας, το άτομο σκέφτεται στην όποια γλώσσα έμαθε και μπορεί να έχει μια φυσιολογική πνευματική ανάπτυξη, καθώς και να είναι ικανό να μιλάει και να διαβάζει χείλια. Περίπου όμως ένα παιδί στα χίλια γεννιέται χωρίς καθόλου ακοή. Παλαιότερα τα άτομα αυτά ονομάζονταν κωφάλια και συχνά θεωρούνταν καθυστερημένα διανοητικά και υπό μια έννοια ήταν: ποτέ δεν έμαθαν τη γλώσσα, μια διαδικασία που ανοίγει το δρόμο για την μετέπειτα ανάπτυξη. Η κριτική ηλικία είναι μεταξύ 21 και 36 μηνών. Σ' αυτήν την περίοδο τα παιδιά μαθαίνουν τα βασικά στοιχεία της γλώσσας και αποκτούν την απαραίτητη γνωστική υποδομή. Αργότερα είναι πολύ πιο δύσκολο να γίνει αυτό. Αν τα εκ γεννήσεως κωφά παιδιά δεν διαγνωστούν πριν αρχίσουν σχολείο, μπορεί να αντιμετωπίσουν σοβαρά μαθησιακά προβλήματα για την υπόλοιπη ζωή τους, ακόμη και αν η νοημοσύνη τους είναι φυσιολογική. Τα παιδιά αυτά μπορούν και όντως αποκτούν γλώσσα, τη νοηματική. Η ΝΓ είναι μια ανεξάρτητη φυσική γλώσσα, που αναπτύχθηκε από καθημερινούς ανθρώπους και μεταδίδεται μέσα από την κουλτούρα και τον πολιτισμό από γενιά σε γενιά. Έχει μια ομοιότητα με την κινέζικη γλώσσα στο ότι μια χειρονομία μπορεί να εμπεριέχει το

νόημα μιας ολόκληρης φράσης. Η ΝΓ μπορεί να αποκτηθεί χωρίς κόπο στην πρώιμη παιδική ηλικία και από τον οποιονδήποτε, όχι μόνο τον κωφό. Η ΝΓ επιτρέπει σ' αυτούς που τη χρησιμοποιούν να χειρίζονται σύμβολα, να κατανοούν αφηρημένες έννοιες και να αποκτήσουν γνώση – με λίγα λόγια, να σκέφτονται. Οι κωφοί σκέφτονται στη ΝΓ, προϋποθέτοντας βέβαια ότι ήταν αρκετά τυχεροί ώστε να τη μάθουν στη βρεφική ηλικία. Παρόλα αυτά οι οπαδοί του προφορικού λόγου υποστηρίζουν ότι ο καλύτερος τρόπος να εκπαιδεύσεις το κωφό άτομο είναι να του διδάξεις την ομιλούμενη γλώσσα, φτάνοντας συχνά στο βαθμό της καταπίεσης της ΝΓ, το οποίο από πολλούς κωφούς θεωρείται καταστροφικό.

Μακρή Ευθυμία